

μᾶς κάμεις νὰ μὴ ἀμφιβόλωμεν πλέον δτι ἡ ἀρχαία τέχνη δὲν μᾶς διδάσκει κανόνας στενούς καὶ τύπους περιωρισμένους· ἔδη, δτις κατανοοῦμεν τὴν ἔξειλιξίν της καὶ δυγάμψεια γά, ἐκλεξαμεν καλλίτερον ἢ πρότερον τὰ τελειότερά της ἔργα καὶ τὰ πλέον ζωγτανά, ἡ διδαχτική της ὁξία ἐπικυροῦται δσον οὐδέποτε: Μόνον αἱ «καλλιτεχνικαὶ φυλαὶ» εἶνε

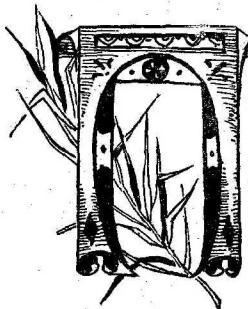
ἐκεῖγαι, αἵτινες θὰ μᾶς παράσχωσι τὰ εὐγενῆ πρότυπα καὶ τὰ γενναῖα μαθήματα τῆς δράσεως.

Θὰ ἥτο δὲ κινδυνῶδες νὰ τὰς ἑγκαταλείψωμεν καθ' ἥν στιγμὴν ὁ Ἑλληνισμὸς ἐκ τῶν ἀδύσσων τοῦ παρελθόντος ἀνερχόμενος, βεβαιοῖ ἐκ νέου τὴν νεότητα καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀθανασίας του.»

ΝΙΟΒΗ

ΑΙ ΖΩΓΡΑΦΙΑΙ ΤΩΝ ΠΑΓΑΣΩΝ

ΕΡΙ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς οὐδεμίαν ἔχομεν σαφῆ ἰδέαν.

Μόνον ἐπαίνους καὶ θαυμασμοὺς ἀκούομεν ἐκ τῶν ἀρχαίων ονυγραφέων περὶ Πολυγνώτου, Παρρασίου, Ζεύξιδος, Ἀπελλοῦ καὶ ἄλλων μεγάλων ζωγράφων, ἐλείποντις δμως ἐντελῆς μημεῖα διὰ τὰ κορινθωμεν

κατὰ πόσον οἱ ἔπαινοι οὗτοι εἶνε ἀκορίβεις καὶ εἰς τὸ συνιστάντι.

Μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀγγείων εἶνε ἀδύνατον τὰ μορφώσωμεν γνώμην καὶ κόστιν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς εἰς τὰς τοιχογραφίας τῆς Πομπηϊάς δὲν ἐμφανίζεται πνεῦμα καλλιτεχνίας, ἀλλὰ δεινότης κοσμηματική. Ἐπειτα αἱ τοιχόγραφαι αὗται εἶνε κατὰ τέσσαρας ἡ πέντε αἰώνας μεταγενέστεραι τῶν μεγάλων Ζωγράφων καὶ ἡ μέθοδος τῶν ἐφ' ὑγρῷ (ἀ fresco) δὲν εἶνε μέθοδος ἐφαρμοσθεῖσα ὑπὸ ἐκείνων.

Τές λοιπὸν θὰ ἥδύνατο τὰ κρήνη ἐξ ἔργων χαιρωνακικῶν μικρῶν πολιχνητικῆς ήτοι τῆς τέχνης τῶν Ζωγράφων ἐκείνων, οὓς ἔθανμάσεν ἡ ἀρχαιότης;

Ὑπῆρχον δμως πρὸ τῶν Παγασιτικῶν Ζωγραφιῶν γνωσταὶ πέντε ἡ ἐξ μαρμάρου πλάκει ἐκ Πομπηϊάς καὶ Ἡρακλείου μετὰ γραπτῶν παραστάσεων. Αὗται δμως ἀπεδείχθησαν δχι πρωτότυπα λαμπρῶν ἐλληνικῶν κρύσταν, ἀλλ' ἀντίγραφα ἐλεύθερα ϕωμάκης ἐποχῆς.

Ἐδρέθησαν πάλιν πρὸ δλίγων ἐτῶν ἐν Φαγιούμ ἔβλινοι πλίνακες μὲ προσωπόγραφας, δς ἥγρόσασεν δ Γκράφ ἐν Βιέννῃ.

Ἐθαυμάσθησαν καὶ διετυμπανίσθησαν αὗται ὑπερβολικάτατα ἐνομίσθη δτι ἔκνον τὸ ζήτημα τῆς Ἑγκανοτικῆς, δτι ἔλιδον πλήρη παραδείγματα τῆς τέχνης τῶν μεγάλων Ἐλλήνων ζωγράφων τοῦ Δ' αἰώνος π. Χ.

Ἄλλα καὶ αὐταὶ εἶνε ἔργα καὶ τῶν τοιχογραφιῶν μεταγενέστερα, εἶνε δχι, τῶν κρύσταν τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ οὐδὲν ἀποδεικνύσσουν.

Ὑπολείποντας πλάκες μαρμάρινα μὲ ζωγραφίας τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν μόνον αὗται ἔδιδον ἰδέαν τινὰ τῆς τέχνης τῶν μεγάλων Ζωγράφων, τῶν δποτῶν εἶνε σύγχρονοι.

Δυστυχῶς οὐδεμία ἐξ αὐτῶν διατηρεῖ τὸν κρωματισμούς· μόνον δς σι·ιαὶ ἐσώθησαν δλίγα περιγράμματα· ἔδωκαν μάλιστα ἀφορμὴν τὰ πιστευθῆ δτι οἱ ἀρχαῖοι Ζωγράφοι παρὰ τὴν μεγάλην φήμην τῶν δὲν ἐγνώριζον πολλὰ πράγματα.

τρεῖς ἡ τέσσαρες πλάκες μὲ ζωγραφίας δπωσδήποτε διατηρούσσας κρώματά την.

Ἄλλ' ἡ τέχνη αὐτῶν εἶναι βάναυσος σχεδὸν καὶ πολὺ ἀμελής, οἱ δὲ χρόνοι δχι πολὺ ἀρχαῖοι, διύτι μόλις δν· ναυτικὰ τὰ φθάσωσι τὸν Ι'. π. Χ. αἰῶνα, ἐν διάρροχον διδόμενα καταβιθάζοντα αὐτὰς εἰς τὸ 50 π. Χ.

Ίδον τὸ ὑλικὸν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δποτού ἐμελλε τὰ ποιηθῆ ἡ τέχνη ἀν δχι τοῦ Πολυγνώτου, τοῦ Παρρασίου, τοῦ Ζεύξιδος καὶ Ἀπολλοδώρου, τοῦ λάχιστον τοῦ Παμφύλου, τοῦ Απελλοῦ, τοῦ Νικίου, τοῦ Πανοίου. ὑλικὸν πολὺ ἀμφιβόλον ἀξίας, ἄτεχνον καὶ μεμακρυμένης πολὺ ἀπὸ ἐκείνων ἐποχῆς.

Ἐτοι τὸ σημεῖον τοῦτο ἔρχονται αἱ Ζωγραφίαι τῶν Παγασῶν δὲ πολλαὶ μηχανῆς Θεοῖς.

Πρῶτον αὐταὶ εἶναι πολλαὶ, παρὰ πολλαὶ, ἵνα πολὺ δεῖξωσι δλόκηληρον Σχολήν, ἔργα συνεχῆ δνο ἡ τριῶν αἰώνων. Ἐπειτα δύο ἡ τρεῖς δεκάδες σώζουσι διαμασίοις τὰ κρώματα, εὐθίπονται δηλ. εἰς ἴην κατάστασιν ἐζωγραφήθησαν ἀρχικῶς ἄνευ οὐσιώδους μεταβολῆς τῶν βαρδῶν.

Τρίτον εἶναι ἔργα ἀσφαλῶς χρονολογούμενα· διύτι ἐν φέρει μακρὰν ἐπιγραφὴν ἀνδρὸς φορεύθεντος ἐν τῷ πολέμῳ τῶν Αἰτωλῶν κατὰ Φιλίππου τοῦ Γ' βασιλέως τῆς Μακεδονίας περὶ τὰς Φθιώτικας Θήβας.

Ο πόλεμος οὗτος δὲν εἶναι ἀγνώστος. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἔγινε τῷ 217 π. Χ. Ἐξομενοι λοιπὸν ϕρονολογικὸν δρμητήριον.

Ἐξ αὐτοῦ ἐν συγκρίσεως τῶν γραμμάτων φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα διύ πολλαὶ τῶν ἀριστα διατηρουμένων ζωγραφιῶν εἶναι ἔργα μεταξὺ 350 π. Χ. καὶ 217 π. Χ., εἶναι ἄρα σύγχρονα τῶν μεγίστων ζωγράφων, τοῦ Απελλοῦ καὶ τῶν συγχρόνων των.

Αὐτὸς εἶναι δ λόγος δι' δν ἡ εὐδεστι τῶν ζωγραφιῶν τῶν Παγασῶν ἔχαιρετεσθη ἐνθνούσιωδῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων, ἰδίως τῶν ἐπισημοτέρων ἐκ τῶν ἡμετέρων Καββαδίου, Τσούντα, Πολίτου πλ. καὶ τῶν ξένων, ὑπὸ καλλιτεχνῶν καὶ φιλαρχαίων.

Ἐχομεν πρὸ δμῶν ἔργα μὲ ἀκορίβειαν καὶ καλλιτεχνῶν αἰσθημα γραφέντα, οὐχὶ μὲν ὑπὸ πρώτης τάξεως ζωγράφων, ἀλλὰ κατὰ μίμησιν τῆς τέχνης καὶ τῶν ἔργων ἐκείνων.

Ἴσως καὶ ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου μεγάλον ζωγράφον δύνανται τὰ ἥγροδάσθησάν τινες τῶν ζωγραφιῶν Παγασῶν.

Κατὰ ταῦτα τὸ Ἀθανασάκειον Μουσεῖον Βόλου, δπεδ ἔχοις κινέμενον δαπάναις τοῦ φιλοπόλιδος Πηλιορείτον π. Α. Ἀλεξίου Ἀθανασάκη, δὰ καταστῇ τὸ προσωνήμα τῶν φιλοτέχνων. Οὐδεῖς δὲν δύναται τὰ δυμήση περὶ ἀρχαῖας ζωγραφικῆς, ἀν δὲν μελετήσῃ τὰ ἐν τῷ Μουσείῳ ἐκείνων ἔργα. Την Πομπηϊάν τῷρα δύναται τὰ μὴ ἰδη, ἀλλὰ τὰς ζωγραφίας Παγασῶν εἶναι ὑποχρεωμένως ἀπαραιτήτως τὰ σπουδάσι.

Α. Σ. Α.

Τελευταῖον, πρὸ δυό ἐτῶν ενδεόθησαν ἐν Ἰμβραημά δπὸ τοῦ Μπρέσια, διενθυντοῦ τοῦ Μουσείου Ἀλεξανδρείας,